

Ze zahraničí

**Role Spolkového mezinárodního úřadu při potírání
mezinárodní kriminality**

Prof. JUDr. Miroslav PROTIVINSKÝ, DrSc.

Považují za užitečné seznámit čtenáře s podstatou projevu Jörga Zierckeho, prezidenta Spolkového kriminálního úřadu ve Wiesbadenu (dále jen „SKÚ“), který byl přednesen dne 3. 11. 2005 u příležitosti podzimního zasedání tohoto úřadu.¹⁾ Tato informace může být zajímavá i podnětná

- 1) Ziercke, J.: Internationale Erscheinungsformen von Kriminalität und Gewalt – Internationale Kooperationsformen und die Rolle des BKA. Kriminalistik. C. F. Müller, Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH, Heidelberg 2005, 12, s. 700-707.

nejen pro management Policie ČR, nýbrž každého našeho čtenáře.

Podstata problematiky:

Vývoj související s globalizací ovlivňuje kriminalitu a vede k fenomenologickým změnám. V zájmu efektivního potírání kriminality musí bezpečnostní úřady a celá společnost reagovat na tento vývoj včasnými opatřeními. Z horizontálního pohledu je nezbytné najít kooperační partnery z různých úseků pro efektivní zkoumání příčin deliktů, jejich včasné vyhledání, a tedy potírání kriminality. Z vertikálního pohledu je nevyhnutelné úzké propojení mnoha aktérů na národní a mezinárodní úrovni. Ke zvládání komplexních úkolů musí být zdokonalovány a nově vytvářeny aliance s jinými bezpečnostními institucemi, hospodářskou sférou, armádou, výzkumnými pracovišti. Na

úseku bezpečnosti není zapotřebí zřizovat nové úřady, nýbrž vytvářet přesvědčivé koncepce k systematické komunikaci a kooperaci všech partnerů.

Úvod

Moderní komunikační technika vedla k vytvoření globální informační společnosti, tedy k tomu, že lidé všech kontinentů mohou okamžitě mezi sebou komunikovat. Jen v Německu má dnes přístup k internetu 39 milionů lidí. Bylo by však iluzí domnívat se, že v krátké době bude mít tuto možnost většina lidí na naší planetě. Jedna část lidstva žije ještě v agrární společnosti, druhá část již v postindustriálním věku. Jen v samotném New Yorku je více telefonických stanic než na celém africkém kontinentu. Změny vyvolané globalizací mají také vliv na formy a způsoby páčání kriminality. A v této souvislosti si musíme klást tyto důležité otázky:

1. Jak se tento vývoj projevuje na úseku kriminality?
2. Jak efektivně mohou a musí bezpečnostní úřady i celá společnost reagovat na tyto změny?

S jakými zvláště závažnými formami kriminality jsme dnes konfrontováni?

Jedná se především o **mezinárodní terorismus** a s ním spojené formy **organizované kriminality**. Zvláště nebezpečný je nábožensky motivovaný terorismus, který je zaměřen na „citlivé“ cíle, je realizován sebevraždami pachatelů, je v internacionálním měřítku akční, propagandisticky účinný a založený na společné ideologii džihádu. Hrozí nebezpečí dalšího propojení mezinárodního terorismu s organizovaným zločinem. Například v Afghánistánu jsou bojovníci Tálibánu financováni především z obchodu s drogami, analogicky jako teroristé z FARC v Kolumbii. Evropa je tranzitní i cílovou zemí pro heroin i kokain a musí se tedy podílet na boji

nejen s tímto organizovaným zločinem, nýbrž i ilegálním obchodem s lidmi a zbraněmi.

Dalším nebezpečným fenoménem je **informační a komunikační kriminalita** (dále jen „IaK kriminalita“).

Jestliže se dříve šířily viry výměnou infikovaných disket, dnes se to děje internetem a e-mailem. V důsledku propojení internetových systémů dochází v nejkratší době ke globálním epidemiím s enormními finančními následky pro společnost.

V této souvislosti uvedl Jörg Ziercke i další formy této kriminality včetně zneužívání internetu *ke špionážním účelům i jako propagandistického nástroje* pro politicky motivované trestné činy, například v pravicově extremistickém nebo teroristickém prostředí, nebo pro šíření dětské pornografie i pro obchod s falšovanými léky. Zvláštní pozornost věnoval *internetové hospodářské a konkurenční špionáži*, jejímž cílem je krádež know-how, cizích technologií i získávání výhod ve vypsáných hospodářských soutěžích.

Upozornil také na možné internetové teroristické i jiné *útoky na citlivé části infrastruktury*, které jsou životními tepnami naší společnosti, zajišťujícími zásobení energiemi a vodou a umožňujícími komunikaci i mobilitu. Za součást infrastruktury považuje i oblast *finančnictví, peněžnictví a pojišťovnictví*, neboť hospodářská a finanční kriminalita deformuje podstatu a smysl hospodářské soutěže a vede k masivnímu ovlivnění sociálních i politických struktur. Jako příklad uvádí rusko-euroasijské kriminální organizace, které mají stále větší vliv na různé oblasti ekonomiky ve státech bývalého Sovětského svazu a snaží se mít pod kontrolou nejvýnosnější oblasti výroby, obchodu a financí.²⁾ Ve středu jejich

2) Blíže viz Protivinský, M.: Stínová justice v post-sovětském Rusku. Kriminalistika, roč. XXXVIII, 2005, 4, s. 310–312.

kriminální pozornosti jsou především úvěrové a finanční ústavy a podniky z oboru surovin. V důsledku toho vede zakládání nadevropských a světových firemních struktur k obtížně kontrolovatelným propojením. Proto je nezbytné vyvíjet proti tomu obranné strategie společně s ruskými partnery.

Již řadu let jsou mezinárodně činné německé firmy a německé bezpečnostní úřady konfrontovány s *únosy německých občanů v cizině*. Počet těchto únosů stoupá zejména od roku 1996 a nezdá se, že by se situace měla zlepšit. Zda je motivací únosů ryze kriminální jednání nebo terorismus, bývá obtížně rozeznatelné.

V závěru této části projevu Jörg Ziercke podrobně vysvětlil, co u všech uvedených odlišných fenoménů kriminality lze považovat za společné znaky. Podle mého názoru by tento aspekt mohl zajímat specializovaná policejní pracoviště, která se zabývají bojem s terorismem, pašováním drog a lidí, počítačovými viry aj.).

Dále uvedl **závěry**, které lze činit z fenomenologických pozorování: Zejména zdůraznil, že je nezbytné systematicky rozvíjet cílenou *kooperaci* různých aktérů nejen na národní, nýbrž i internacionální úrovni. Čím silněji budou vzájemně propojeny infrastruktury států během internacionalizace a globalizace, tím méně lze omezovat účinky krizí a konfliktů na národní úrovni a tím více je ovlivňována vlastní bezpečnostní politika rozhodnutími a událostmi v jiných státech a regionech světa.

Uvedl též, že je zřejmé, že klasické *diferencování* mezi *vnitřní a vnější bezpečností* a také mezi *privátní a*

státní bezpečnosti, právní a sociální bezpečnosti se bude stávat stále více diskutabilní. Vždyť mezi těmito „antipody“ existují souvislosti a závislosti! Proto bezpečnostní aspekty dnes již nemohou být přisuzovány jen státním bezpečnostním institucím, tj. policii, soudům, sociálním úřadům atd. Takové jednodimenziální pojetí již neodpovídá realitě. Na základě rozšířeného pojmu „bezpečnost“ musíme rozvíjet celistvé pojetí, které bere v úvahu překrývání a proplétání rozdílných bezpečnostních aspektů – politických, státních, humanitárních a jiných – ve smyslu všezahrnujícího zajištění bezpečnosti. Dále akcentoval nezbytnost *prognózování* budoucí kriminality a její *prevence* za pomoci veřejnosti.

Bilance dosavadní kooperace

Jörg Ziercke nehovořil o těch kooperačních formách, které již zmínil ve svém vystoupení ministr vnitra Schily, tj. o Společném centru k odvracení terorismu, Finančním zpravodajském centru, Společném centru pro analýzy a strategie pašování, Orgánu pro dozor nad základními surovinami, Společné skupině pro odhalování drog aj.

Provedl však krátkou *bilanci kooperace na národní úrovni*. Zmínil se o činnosti Spojených národů na úseku boje s terorismem, o německé iniciativě ke zřízení celosvětové databanky o pohřešovaných osobách a neznámých mrtvolách, o zřízení – s finanční pomocí Německa – mezinárodní obrazové databanky k potírání sexuálního vykořisťování dětí při generálním sekretariátu Interpolu v Lyonu, o vypracování konceptu pro boj s nadnárodní organizovanou kriminalitou a IaK kriminalitou v rámci států G8 (Kanada, USA, Francie, Velká Británie, Německo, Itálie, Japonsko a Rusko).

Ukázal, které **nové aliance** se zdají být nezbytné:

1. Nové aliance **s jinými (bezpečnostními) úřady**

- Například na úseku *mezinárodně organizované drogové kriminality* je to idea, aby trestná činnost nebyla potírána až v Německu nebo v Evropě, ale již v zemích původu drogy a v zemích tranzitních. K tomu je zapotřebí znát lépe sociálně ekonomický a politický vývoj v těchto státech i to, jaký vliv má na stav kriminality v Německu a vůbec v Evropě. K realizaci této strategie poskytuje SKÚ nejen rozsáhlou pomoc potřebným vybavením a školením v těchto zemích, nýbrž zřizuje také celosvětovou síť styčných policejních úředníků.

V budoucnu mají být tyto komponenty tzv. „předpolní“ strategie v určitých místech doplněny čtvrtým operativním elementem, a sice cíleným posílením místních policejních sil v Jižní Americe, jihovýchodní Asii a Afghánistánu o německé policejní praktiky – profesionály. Budou tam moci sice působit jen jako poradci, ale mohou svými poznatky přispět k efektivnímu boji s touto kriminalitou v mezinárodním měřítku.

V tomto směru jsou realizovány dva *pilotní projekty*, a sice v Tádžikistánu a ve Venezuele. V Tádžikistánu jde zejména o detekci zásilek základní suroviny, neboť lze předpokládat, že Afghánistán pašuje surovinu přes Tádžikistán. To je příklad vytyčení a realizace operativního záměru Německa spolu s Tádžikistánem a Spojenými národy (OSN).

V rámci druhého pilotního projektu byly v lednu 2006 vyslány do Venezuely poradci ze SKÚ. Školí tamní policisty a spolupracují s odbornými služebnami na místě při praktickém výkonu služby, pomáhají jim při využívání moderních technických prostředků i při provádění operativní činnosti, a to po dobu stanovenou vzájemnou dohodou.

- Europol by měl získat oprávnění k operativnímu boji *proti padělání eura v třetích zemích a proti trestným*

činům ku škodě finančních zájmů Evropské unie. Je důležité, aby bylo možné nasazovat společné pracovní skupiny. V Německu se počítá s tím, že koncem roku 2005 vstoupí v platnost dohoda EU o právní pomoci mezi 12 členskými státy.

- Pro spolupráci v Evropě se zdá být slibný Nizozemskem vyvinutý *COSPOL*, s jehož pomocí lze plánovat a strategicky multilaterálně podporovat operativní projekty na úrovni EU (např. k potírání padělání peněz, pašování, východoevropské organizované kriminality aj.).
- Musí se také pracovat na *sjednání informačních a komunikačních kanálů* Interpolu, Schengenské dohody a Europolu. Cílem musí být integrovaná policejní práce v Evropě.
- Dosavadní spolupráce Spolkového úřadu pro migraci a uprchlíky má být prohloubena zahrnutím nejen právních aspektů cizineckých a azylových, nýbrž i problematiky *pašování lidí*.

2. Nové aliance **s hospodářskou sférou**

Velké šance se nabízejí ve spolupráci se specialisty na úseku bezpečnostní techniky, mezinárodních toků financí a na úseku informační a komunikační techniky. Spolupráce se nemůže omezovat jen na Global Player.

Jako příklad lze uvést bezpečnostní partnerství na úseku boje proti *ilegálnímu obchodu s padělanými léky* (SKÚ, zemské kriminální úřady, Spolkový úřad pro bezpečnost léčiv, státní zastupitelství a zástupci farmaceutického průmyslu).

Na úseku boje s *IaK kriminalitou* musí být prohloubena internetová spolupráce s podniky, které se zabývají *výpočetní technikou* (počítače, software) a *ochranou osob a majetku*. Soukromé bezpečnostní služby zaměstnávají

v Německu 150 000 osob a představují důležitou součást bezpečnostní architektury. Jak by se dal tento nesporně výkonný potenciál soukromníků smysluplně a právně přípustně integrovat do bezpečnostního partnerství? I tato otázka je v Evropě diskutována. Jörg Ziercke se domnívá, že právní možnosti smysluplné kooperace nejsou ještě vyčerpány.

3. Nové aliance **s armádou**

Při potírání kriminality se využívá i spolupráce s armádou. Zvláště zřetelné je to při tzv. *pokonfliktních nasazeních* policie v zahraničí, např. v Makedonii nebo Kosovu, kde se jednalo především o všestranném zvládnutí krize. Nasazené policejní síly mohou využívat *části armádní infrastruktury* jako např. komunikačních prostředků, ochranných vest, dopravní logistiky aj.

Existují úzké kontakty SKÚ k centru Zpravodajské služby Spolkové armády, jejímž úkolem je ochrana sil nasazených v určitém prostoru. Zpravodajská služba si všímá i *drogové kriminality* na daném místě. SKÚ uzavřel v červnu 2005 dohodu o spolupráci s Centrem pro transformaci Spolkové armády.

4. Nové aliance **při výzkumu bezpečnosti**

SKÚ spolupracuje s Německým institutem pro mezinárodní politiku a bezpečnost (SWP), s Vědeckým centrem pro sociologický výzkum v Berlíně (WZB) a jinými institucemi. Do budoucna se plánuje výzkum zejména *těchto témat*:

1. Výzkum a poradenství týkající se *prostředků k páchání trestné činnosti* (detekce, ochrana, zneužití).
2. Výzkum a poradenství týkající se *pachatelů a obětí* (profil pachatelů terorismu, psychologické pozadí extremismu aj.).

3. Výzkum a poradenství orientované na událost (analýza průběhu činu, použitých prostředků, organizačních nedostatků; tvorba scénářů a systematická analýza útoků a katastrof, k nimž dochází na naší planetě).

5. Nové aliance **k včasnému poznání**

Chceme-li získat zejména v zahraničí bohaté poznatky o příčinách a projevech nových fenoménů kriminality, musíme více docenovat zpravodajskou práci. Aby byla tato práce účinná, musí být také prováděna v kooperaci s dalšími aktéry, tj. policií, armádou, vývojovými pracovišti. Je nezbytné sjednotit evropskou databázi o organizované kriminalitě, aby bylo možno lépe činit strategická rozhodnutí k potírání organizované kriminality na úrovni Rady EU.

Jak je možno definovat roli SKÚ do budoucna ?

Jörg Ziercke uvedl, že v roce 2005 bylo v SKÚ provedeno stanovení priorit, aby byly zvýrazněny jeho základní kompetence i kooperační mechanismy na národní a mezinárodní úrovni. Priorizovány byly tyto úseky boje s kriminalitou: mezinárodní terorismus, hospodářská a finanční kriminalita, síťová a počítačová kriminalita, organizovaná kriminalita, pašování a obchod s lidmi.

Z hlediska zamýšlených účinků se tato profilace SKÚ opírá v podstatě o tyto **dva pilíře**:

1. Základní strategické kompetence SKÚ jsou nově zaměřeny na „včasné varování“ a „včasné rozeznání“. V důsledku toho došlo k reorganizaci některých pracovišť.
2. Byla výrazně posílena úderná síla SKÚ na úseku operativní, zásahové a vyšetřovací činnosti, aby bylo možno tak říkajíc „mít ucho na skutečném vývoji kriminality“ a ověřovat vytyčené prognózy.

O tyto pilíře se opírá činnost všech pracovišť SKÚ.

V **závěru** svého vystoupení prezident SKÚ Jörg Ziercke s uspokojením konstatoval, že i na 74. Generálním shromáždění Interpolu v Berlíně v létě roku 2005, jehož se zúčastnili zástupci 154 národů, se projevila pevná vůle prohlubovat celosvětovou kooperaci policistů, tj. aby si policisté nekonkurovali, nýbrž vytvářeli aliance k ještě efektivnějšímu potírání kriminality a násilí.

Protivinský, M.

**Role Spolkového kriminálního úřadu při potírání kriminality
SOUHRN**

Autor seznamuje čtenáře s podstatou projevu policejního prezidenta německého SKÚ, neboť se domnívá, že jeho stanoviska jsou významná a aktuální zejména pro managementy v Policii ČR, a to z hlediska akcentace bezpečnostních priorit a prohlubování mezinárodní kooperace.

Protivinský, M.

???????

ZUSAMMENFASSUNG

Autor macht kurz und treffend die Leser mit dem Bestand der Ansprache des Polizeipräsidenten des BKA. Er nimmt an, dass seine Einstellungen wichtig und aktuell für die Managements in der Tschechischen Polizei sind, und zwar aus der Sicht der Betonung der Sicherheitsprioritäten und der Vertiefung der internationalen Kooperation.